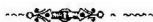

զիսակոր կը մեկնինք իւր ատեննէն, երանի տալով մեր գործին տպագրական մաքրութեանն ու ճաշակին, որ բան զմեզ ճարտար հանդիսացաւ շորթիւ մեր ձեռքէն մեր ակնկալած պակը:

Հ. Ա. ՂԱԶԻՍԵԱՆ

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ԲՈՒՆ

«Առասկի կոչ գայ, կը գրէ Ալփերտ Մօլ գերմանացի հայալեզու մագնիսացոյցիկ, վեշտասանամեայ պատանի մը՝ որ կը խելորէ զինքը քնացրնեմ: Եւ շատ անգամ մագնիսական քնոյ ենթարկուած է: Անվիշապէս, ասանց ինչ նախապատրաստութեան, կը հրամայեմ որ աչքերը սեւեռէ իմ վրաս: Եւ հագիւ թէ մի քանի վայրկեան ինձ կը նայի, ձեռքին բռնելով մի քանի քայլ կ'առնուի: Ապա կը թողուի, բայց աչքերը միշտ սեւեռած կը մնան վրաս: Այն ատեն կը վերջրնեմ աչքերս. եւ եւս իշտ աչք կը բարձրացրնէ: Չախս կը բարձրացրնեմ, եւ եւս նոյնը կ'ընէ: Պատանիին կը քնանայ»:

Երեւոյք մը, ռեպը մը, որ ներկայ դառու յոգիւն և շփոթի խելորոց առաջիններէն կրնայ համարուի, և է Մագնիսական քուն, որ մարդկային միտքը ցարդ յոգնեցոց՝ անհնարին սաստկութեամբ ազդելով անկատից վրայ: Վասն զի ամեն տեղ սակաւ կամ շատ կը խօսուի այս անլուծանելի կենտոյն վրայ, յարաշատանոց, ի հանդիսական տեղիս, իմաստուն կաճառաց, վարժարանաց մէջ. և նոյն իսկ սրբազան բնութեան վրայէն Աստուծոյ պաշտօնեանց մերթ ընդ մերթ յոգնեալ և տարտամ մտաց լոյս շնորհելու համար կը ստիպուի նոյն ներքին վրայ խօսիլ: Ժողովրդականն ու գիտնականը, քաղաքագետն ու օրէնսդիրն, թիշիկ և քահանայ հաշտարարացիս այս ժանր խելորով կը գրահին: Եւ նոյն իսկ շատ անգամ քաղաքական իշխանութիւնք պարտք համարեցան և կամ

յայտոց միտեցան մտնելո՞ւ՝ այս խորհրդաւոր երեւոյթներու մասին եղած հսկայածառութեանց և մաքառմանց մէջ:

Արդ երէ ամենայն ոք Մագնիսական քնոյ վրայ կը գրադի, անշուշտ ամենքն ալ կը միաձայնին անոր ունեցած ազդեցութեան և ինչ ըլլալուն նկատմամբ. վասն զի ոչ ոք կրնայ ժառել այն գործերը՝ որք յաճախ մարդկան խոշան ամբոխին առջեւ կատարուեցան: Գիտնականաց ոմանք զայդ համարեցան դարուս ամենին փաստաւոր և մարդկութեան քարերար գիտութեան մին. և ըստ իրենց կարծեաց, այս գիտան աջանչելի կերպով պիտի յեղափոխէ զիմաստասիրութիւն, զգրականութիւն, զկրթութիւն, զքժշկութիւն, զիրաւագիտութիւն, միով բանիւ, բովանդակ մեր մտաւոր ու միշտական կեանքը. և սոսի ժամանակին քաղաքականութեան և յաստաւադեմ գարգացման գիտաւոր գործիչներէն մին պիտի ըլլայ, և քերեւս առաջինն իսկ: — Իսկ ըստ այլոց, Մագնիսական քունը յիշեցան նոր բան չի. և թէ այդ չէ բարիք մը, այլ մանաւանդ թէ պատռուս. իսկապէս անբարոյական և վնասակար, և թէ բնական զօրութեանց արդիւնք չէ, այլ լար ոգոց:

Այս երկու կարծեաց իշարանչիւնն ունի քաղմարիւ չեմ պաշտպանել, որք թէ՛ գիտութեանը, թէ՛ հանձարով և թէ՛ իրենց անանձնայատկութեանը պատմականիք են. որ պիտի են բնախօսք, իմաստասերք, աստուածաբանք, քահանայք, և նոյն իսկ եպիսկոպոստանք: — Եւ այդ կրկին կարծեաց մէջտեղ մտայոյց ամբոխ մը կայ, տատամսեալ վիճակի մէջ թէ՛ որ կողմը հակի, և որ ապշած մնացած է երբ՝ պատմութեան երեւոյթներուն և երբ՝ անոնց տրուած իրարու հակառակ մեկնութեանց վրայ:

Մագնիսական քնոյ և անոր ապշեցուցիլ արգասեաց վրայ ինչ դատաստան ընելու չի. — Արդեօք զմեզ խարոսած համարելու չի, և միք յայտ ամենայնի միայն խարոսեմի կայ և պատրանք: Եւ կամ արդեօք հաստատուեմ և հաշտարար ժողովրդեանք են, — և երէ սոսոյց են և ձրմարիտ, ոչսոյ՞ ասալ կոչ գան: Օրինա՞ծք է, օգտակար է ինքզիքը մագնիսացրնել

տաւն, և միտէ անվտանգ կերպով կրնայ որ
 ինքզինքը մագնիսացրնել: Արդեօք մագնի-
 սացուցիչը՝ սքանչելագործ էն, և կամ սքան-
 չելագործք հին դարոց լէ՛հ՝ մագնիսացրնողը:
 Եւրկայ ժամանակիս մէջ ամէն կողմէն այն-
 պիսի և այն նմանօրինակ հարցումներ ար-
 ձագանց կոչ տաւ, և այնչափ աւելի սատա-
 կագոյն կերպով՝ որչափ հոգաշո և մարմնոյ
 վերաբերեալ ամենածանր խնդիրներ կը յռ-
 գոշին միակ առաջխալ խնդրոյն յազմամբ:
 Բայց շատ գզգռչիկ է իրարոյն յոսանել գա-
 նազան իրարմէ տարբեր երեւոյթները, որոնք
 առանձին առանձին խոյրի ջնկոտքեան կա-
 թօտ են, վասն զի այն է սովորական փնա-
 շըջութիւն ~~եւ~~ որ տեսակ մը հիշանդոտիւն
 կրնայ համարուիլ), և այն Մագնիսական
 բռն, այն Պայծառ տեսութիւն և այն Հո-
 գեամետութիւն, որոնք դարձաւ վերջին մասին
 մէջ տգիտաց իսկ համապարօտեալ հակաձա-
 տօտեանց նիւթ եղած էն, բայց դժբաղդա-
 քաւ յաճախ ասոնց և ոչ մին շառ բնութեան
 է այդ ծանր խնդիրները, և յայ ոչ ճախ
 յարիւտեան վէճինքն որոտացեր են ասանց
 կշեռնէն նիւթին ծանրոտքիւնը: — Պիտի ջա-
 նանք ըստ կարի յոյս ասեալ այս միին խնդրոյն
 վրայ: Ն. Ս. ՍՈՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՕՏԱՐԱԶԳԻ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ՄԷՋ

Revue encyclopédique. Տարի Է. Թիւ 190.
- Հին Հայաստան. - Ք. Ducreux ամենուրեք
հայաստանի պատմութիւնը ի ճշն, յիշենէի եւ
Բաբելոնի բեռնագիր վկայութիւններէն հանել-
վայ: Այսուհի ըլլաւապա՞նի այդ վայրէջք պատ-
մական շրջանը եւ ի մասնաւոր այն մասը
կը վերաբերի Հայոց իրենց անկախութեանց
համար ըրած պատերազմանքն՝ Միջագետաց
Թագաւորներու յարձակմանց գէշ:

Revue catholique des revues. Թիւ 49. - Հայաստան եւ Հայ եկեղեցին, այս յոյժածափով Y. Rey պատկեր էր կը ներկայացնէր Հայաստանի կրօնական պատմութեան - Ս. Գրգիւրէ Լաւսաւորի առաքելութիւնը - Հայ կաթողիկոսը - Հայոց Հակառակադարականութիւնը կը մղէ իրենք յետադարձականութիւն - Հայ եկեղեցւոյն Հոլովման Հետ սննդեւ յարաբերութիւնը:

በክህሰቱ ሆኖ ሊሆኑ የሚችሉ ስራዎችን

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԲԱՌԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

(Zurp. unbu 49 218)

۲

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ, ՄՈՒԶԱՎԱՅԻ ԲԱՐՔԱՌԻՆ:

[illegible]

Ձայնախօսքներ

(Lautlehre)

 Ին Հայերէնի տառերը Սուշովայի
Հայ բարբառին մէջ կը կրեն հետեւեալ ձայ-
նական փոփոխութիւնները:

4. ԶԱՅՆԱԽՈՐՆԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

U.

4. Ա տարբ առհասարակ կը մնայ անփոփոխ։ Օրինակ՝ ժպտանալուէն ետքնանալու, ըրանքէն՝ թանձր. ըրանքանքէն՝ թանձրանալ, ձախքէն՝ ծախք. զաղկապարքէն՝ ծաղկազարք, ձըծալիքէն՝ ծիծաղիլ, մէյրանիքէն՝ խոնարհ (միւս միտք բառէն). քաջաքէն՝ պատուեալ. փափաքէն՝ փափաք, իղծ. փայտքալ՝ կտփ. անտուժքէն՝ աղլիկ (հին հայերէնի փաւրքալ բառէն). նախանքն՝ նախանձ, յիշխալ՝ ճրագ, հաւդաքէն՝ հաստաք, օխաքալ՝ ոչխար. զալլաքէն՝ կատակ (եթէ օտար բառ մը չէ). ձաքքէն՝ ծագել. զալալաքալ՝ կարգալ, ընթեռնուլ. հանդաքէն՝ հանդարտ. ձաճաքէն՝ ծածկել, հանդքքքէն՝ ձանձրալ, պատահել. քազաքէն՝ պակաս, և այլն։